

mai pentru George Mihăiță, mai pentru Valentin Teodosiu, mai pentru Eugen Racoti, mai pentru Dragoș Huluba, mai pentru ceilalți, dar mai ales pentru această lume de unde ni s-a tras și nouă ceea ce ni se întâmplă azi, merită să vă duceți la Teatrul de Comedie, la noul *Revizor*, într-o selecție din program: al 12-lea în România.

Teatrul de Comedie – Revizorul de N.V Gogol. Regia: Horațiu Mălăele. Traducerea: Sică Alexandrescu și Gabriela Leonte. Adaptarea: Horațiu Mălăele. Scenografia: Lia Manțoc. Muzica: Dorina Crișan Rusu. Cu: Ștefan Bănică jr., George Mihăiță, Virginia Mirea, Delia Seceleanu, Valentin Teodosiu, Ion Chelaru, Gheorghe Dănilă, Șerban Georgevici, Eugen Racoti, Petre Dinuliu, Florin Dobrovici, George Grigore, Cuzin Toma, Dragoș Huluba, Ana Maria Lazăr, Alexandru Conovaru, Bogdan Ghițulescu. Data premierei: 5 octombrie 2006.

Liviu ORNEA

Un eveniment

Dați-mi voie să încep abrupt. Mi-a plăcut. Mult. Cred că am văzut cel mai important și frumos spectacol care se joacă acum în București. Cel mai unitar și curajos din punct de vedere estetic, un spectacol în care limbajul teatral este asumat fără rest și fără nici o concesie, în care forma naște conținut și înțeles. Este un alt fel de teatru decât se vede îndeobște la noi.

Hamletmachine este un text scurt care repovestește și reinterpretează tragedia shakespeariană, nu actualizând-o, în nici un caz, ci prelungind-o și demonstrându-i implicit actualitatea. Este un text violent și apăsător politic, foarte interesant la lectură, care lasă câmp deschis ideii regizorale. Idee pe care Dragoș Galgoțiu a avut-o. Plecând de la textul pe care l-a păstrat aproape integral (dar fără să respecte și toate indicațiile – didascalii, propriu-zis, nu sunt), a construit o bijuterie de spectacol expresionist, încărcat de imagini de o plasticitate a construcției, a gestului și a expresiei corporale tulburătoare, o suită de tablouri rafinate în care actorii evoluează – la modul cel mai propriu: nu joacă, evoluează – într-un decor fastuos, în costume opulente, într-o lumină întunecată, pe un fond muzical eclectic – poate prea tare uneori, acoperind vocile –, mergând de la Bach la arii de café-concert de anii '30 și muzică de circ.

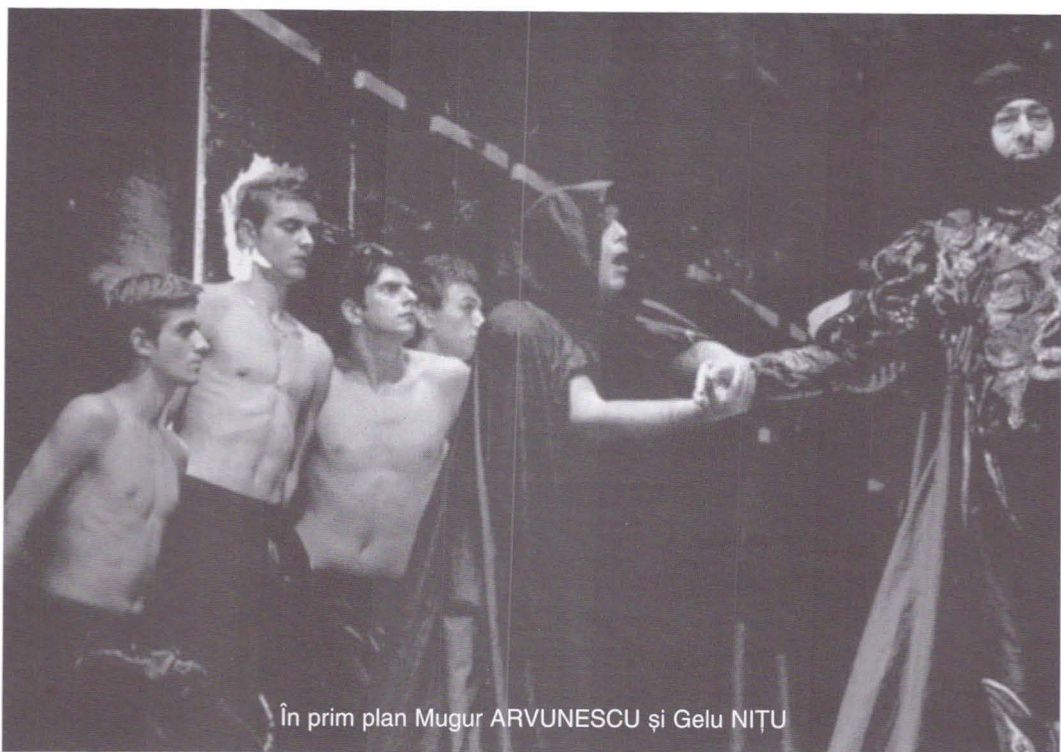
Prima parte a spectacolului lui Galgoțiu repovestește tragedia lui Hamlet. Povestea e spusă de Hamlet însuși care, ca orice intelectual care se respectă, se dedublează: este Hamlet și actorul care-l joacă pe Hamlet („Am fost Hamlet“ este prima replică din spectacol). Este un fel de rezumat, de „scoateți ideile principale din textul de mai jos“. Galgoțiu a repovestit mimând, având tăria să nu se ajute deloc de text auxiliar (respectând, deci, originalul lui Müller care, însă, nu indică direct pantomima). Doar Hamlet, Ofelia și Claudius rostesc câteva replici, scrise de Müller, replici care comentează povestea, atrăgându-ți atenția că nu doar despre binecunoscuta istorie e vorba. Iar bucuria spectatorului e imensă pentru că recunoaște povestea, recunoaște personajele și se lasă dus de farmecul a ceea ce vede și ascultă. Tabloul de deschidere, în care personajele se prezintă, este unul dintre cele mai frumoase: convoiul mortuar al regelui Hamlet, în stânga scenei,

Marius STĂNESCU



paralel cu zidul cenușiu al palatului pe care e proiectată umbra unei păsări în zbor – pentru unitate, aceeași umbră va fi proiectată la final –, într-o mișcare unduitoare care anunță zgomotul valurilor ce însoțește apoi tot spectacolul. După consumarea poveștii, trecerea spre partea a doua se face reluând în viteză pantomima dinainte, alterată, însă, degradată: semn că istoria nu mai face decât să repete, ca o mașinărie stricată, o paradigmă întruchipată de piesa shakespeareiană (care, probabil, la rândul ei, nu făcea decât să repete...). Hamlet devine astfel intelectualul care nu-și găsește locul în societate, care știe că nu poate alege nici măcar între libertate și sclavie („Locul meu, dacă drama mea ar mai avea loc, ar fi de ambele părți ale frontului, între fronturi, deasupra lor”), omul care constată lucid, dar disperat, nu împăcat, că singura soluție pentru a nu mai ucide, pentru a nu mai perpetua răul, este să piară. Iar Ofelia devine arhetipul Femeii chinuite, batjocorite, care contemplă falimentul lumii pe care o zămislește și care nu poate ajunge decât la aceeași concluzie : singura soluție e neantul (“Arunc toată sămînța pe care am primit-o. Preschimb în otravă laptele sânilor mei. Iau înapoi lumea pe care-am zămislit-o. Înăbuș între coapsele mele lumea pe care-am zămislit-o.”). Gertrude este imaginea atemporală a târfei – dar ei tot Ofelia îi dă glas –, Claudius, dictatorul de ieri și de azi, curtenii sunt și ei pururi aceiași. Poporul-martor urmărește în tăcere istoria care trece pe lângă el; doar groparii interferează uneori cu evenimentele.

Marea reușită a lui Galgoțiu este că a construit un spectacol limpede, în care ideile textului sunt expuse în primul rând de limbajul teatral, în special de gest și de imaginea ajutată de muzică și lumină (ambele, semnate tot Dragoș Galgoțiu), abia apoi – sau deloc – de cuvânt. Faptul că Polonius, de exemplu, e gata oricând să-și abjure propriile păreri, devenind o marionetă neînsuflețită, reiese și din scena



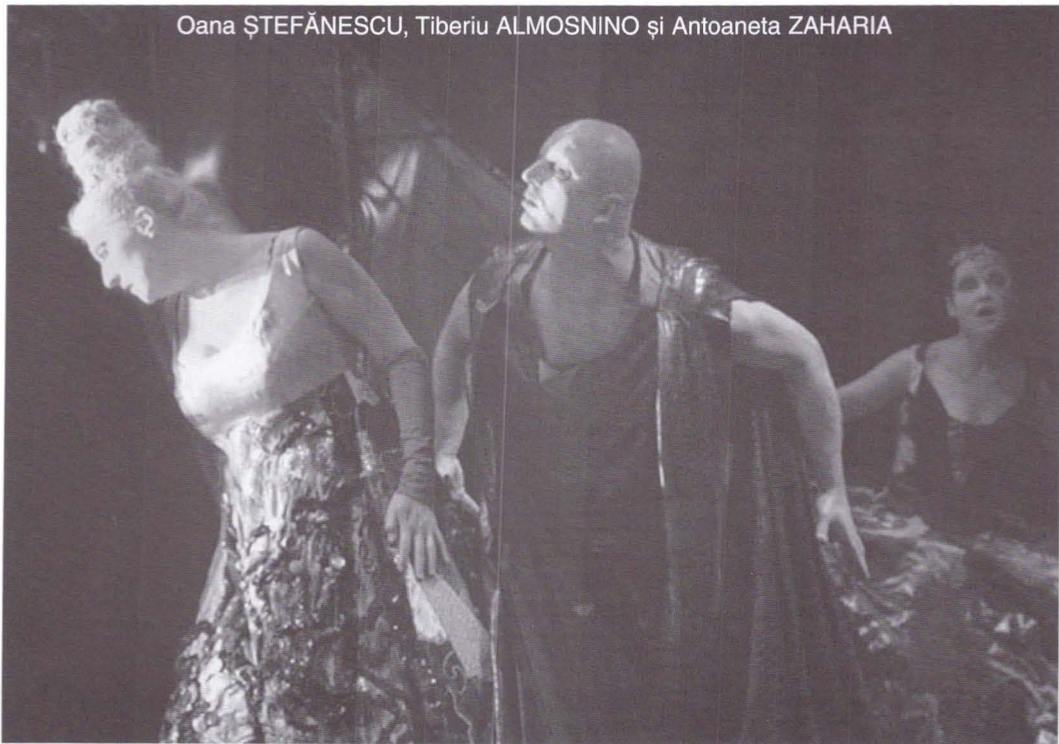
În prim plan Mugur ARVUNESCU și Gelu NIȚU

în care groparii se joacă cu cadavrul lui, mânuindu-l întocmai ca pe o păpușă. Și costumele Doinei Levintza, din materiale bogate, cu dantele, vorbesc bine și coerent: Polonius are în prima parte o cocoasă hidoasă și ridicolă și o burtă enormă, e ca un covrig, veșnic aplecat; în partea a doua, când devine un banal maestru de ceremonii sforar, el e zvelt, accesoriile au dispărut, rămân numai materialul și culoarea identice. Ofelia poartă o rochie-crinolină ciudată, întinsă parcă pe o masă dreptunghiulară prinsă în jurul mijlocului, închipuie un fel de adăpost pentru progenitură; în partea a doua, masa e ruptă. Există o continuitate clară între costumele, de epocă, din prima parte și variantele lor actualizate din partea a doua, continuitate la nivelul materialului sau al culorii (altfel, Gertrude apare în partea a doua în pantaloni scurți de piele neagră). Culoarele dominante sunt negrul, verdele, în toate nuanțele sale, arămiul metalic, cenușiu, roșul intens: moarte, frică, violență. Contrapunctează albul strălucitor al lui Horatio și cel mai mat al costumului lui Hamlet din partea a doua. Decorul lui Andrei Both are, și el, un rol foarte important. Zidul din dale neregulate al castelului străjuiește scena în partea stângă și se prelungeste zdrențuit în fundal. Tablourile sunt delimitate de un dangăt de clopot a cărui limbă – terminată cu o sferă uriașă, de culoare arămiu închis, apropiată de a zidului – pendulează aproape sinistru în partea din față a scenei. Printr-o fantă a zidului iese, în final, când Ofelia vorbește despre cuțite de măcelar, o lamă uriașă de cuțit dintr-un plastic translucid. Foarte interesant e construit catafalcul Ofeliei, pe roțile, luminat de jos de neoane albastre, catafalcul pe care actrița stă în capul oaselor, aplecându-se spasmodic la fiecare pas. Decor, costume, lumină, chiar și machiajul uneori, toate au nuanțe de verzui cadaveric și, uneori, de roșu, rar albastru, în spectacolul acesta în care moartea e atât de prezentă.

Un asemenea spectacol ar fi fost imposibil fără actori de clasă. Și se vede faptul că și regizorul și coregraful Răzvan Mazilu au mai lucrat cu actorii de la Odeon. Trupa e omogenă, înțelege ideea regizorală, o preia, se mulează pe ea și o expune fără greș. Doar Hamlet, Ofelia și Claudius au rol vorbit, toate celelalte roluri sunt mute. E nevoie de mare modestie, dăruire și credință în actul teatral ca să accepți asemenea roluri. Cu excepția lui Hamlet – a actorului care-l joacă pe Hamlet, de fapt –, toate personajele sunt măști expresioniste, unele puternic grimate (Stafia, de exemplu). Măști sunt, de exemplu, Guildenstern și Rosencrantz, excelent jucați de Paula Niculiță și Gabriel Pintilei care fac un cuplu clasic de clovni într-un număr absolut savuros (pe muzica *live* a grupului „Young brass quintet”). Îi mai văzusem jucând, nu știam că pot face și așa ceva. Și ei, și ceilalți actori, adoptă expresii fixe, priviri încremenite, fac gesturi largi, într-o mecanică a corpului perfect stăpânit. Un al doilea cuplu bine sudat îl formează groparii, Marian Ghenea și Laurențiu Lazăr, cu două scene suculente, excelent lucrate. Foarte bine se achită de rol Mugur Arvunescu, în Osric, mereu prezent, vizibil, jucând convingător disperarea, secundându-l adesea pe Polonius. Un Polonius în care Ionel Mihăilescu face un rol uluitor. Uimește mai ales în prima parte, când e mai mereu contorsionat, jucând slugărnicia și acceptarea imbecilă a orice vine de sus. Memorabilă e și scena lui cu groparii, cea în care devine cadavru-păpușă rigid. Cred că este actorul cu cea mai rafinată expresie corporală pe care îl avem, cel mai complet, înzestrat cu un talent capabil să illustreze o idee din câteva mișcări și o atitudine. Mi-aș dori să-l văd distribuit mai mult, măcar acum, când e la deplina maturitate, cu roluri pe măsura forței lui. Foarte bună, ca de obicei, e Oana Ștefănescu în Gertrude, trecând cu ușurință de la o stare la alta, adoptând expresii dintre cele mai diferite, de la bucurie la spaimă vinovată, de la încântare feciorelnică la concupiscentă vulgară. Gelu Nițu face un Claudius (iar în partea a doua, un dictator generic) tenebros, violent și lasciv. De notat că, în prima parte, are și o frumoasă parte de joc dansat, cu o mască albă pe partea din spate a capului. În Ofelia, Antoaneta Zaharia are un rol foarte generos. Actrița trebuie – și o face cu brio – să se dedubleze: când vorbește, este Femeia generică, aceea care comentează personajul Ofeliei pe care-l joacă numai mut. În partea a doua, personajul Ofelia a dispărut, iar Femeia ajunge la paroxism, într-o scenă de o intensitate tulburătoare. O melancolie adâncă, irepresibilă, o amară singurătate acceptată, iscată de lucida contemplare a istoriei; fragilitate, neputință, chin, repulsie. Asta exprimă personajul lui Marius Stănescu. Imbrăcat într-un costum negru de epocă, foarte simplu, cu pieptul aproape gol, în prima parte, într-un costum crem de pânză în partea a doua, cu părul vopsit (special pentru acest spectacol) într-un incert galben spectral, actorul trece pe nesimțite, cu eleganță, de la ironia fină la clocotul violent, apoi la resemnarea din final. Marius Stănescu are un talent uriaș, vizibil și în lungul monolog pe care îl spune fără greș, cu o dicție de invidiat și cu o frazare inteligentă, cultivată, așa cum, vai!, se aude tot mai rar pe scenele noastre. Fie-mi îngăduit să întreb: oare cât trebuie să mai aștepte Marius Stănescu până să joace Hamletul lui Shakespeare? Chiar nu vede nici un regizor că actorul acesta e perfect pentru rol?

Alături de actorii deja pomeniți și de apariția lui Ionuț Chivu în Laertes, mai intervin în spectacol patru studenți (martorii) care imaginează poporul cel tăcut, ce suportă în tăcere sau se revoltă iluzoriu. Cu busturile goale, comentând plastic acțiunea, ei formează un grup compact, dar parcă nu îndeajuns articulat de Răzvan Mazilu. Și mai sunt doi balerini: impunătorul Tiberiu Almosnino, *Stafia*, care, cu mantia lui uriașă și cu mișcările largi, încete, pare că învăluie scena și sugerează în neființă toată viața care încă mai dăinuie; și Traian Vlas, *Horatio*, în chip de înger alb, în câteva

Oana ȘTEFĂNESCU, Tiberiu ALMOȘNINO și Antoaneta ZAHARIA



numere de balet de o grație desăvârșită, o frumusețe ireală, pe o suită pentru violoncel de Bach. Aparițiile lui stranii sunt parcă din altă lume, rup firul spectacolului (se schimbă lumina, muzica) și aduc contrapunctul necesar în momente-cheie.

Dragoș Galgoțiu își urmează de multă vreme un program estetic al lui, de la care nu se abate decât arareori. În tot ce face, ilustrează consecvent acest gând al lui Müller care bănuiesc că nu întâmplător a fost inclus în caietul-program: „Teatrul are nevoie să fie frumos. Chiar și atunci când prezintă oroarea și atrocitățile, trebuie să fie frumos“. Firesc, nu toate încercările i-au reușit egal lui Dragoș Galgoțiu. Dar acum, da, cu prisosință – chiar dacă uneori am avut senzația că imaginile sunt un pic prea aglomerate pentru scena mică a Odeonului. Totul este însă atât de frumos și lucrat în filigran la spectacolul acesta, începând cu caietul-program și până la ultima scenă. Și e o minune că i-a reușit, pentru că actorii români joacă de obicei realism psihologic, nu prea știu să joace mască, expresionism. Spuneam la început că este un alt fel de teatru decât cel cu care este obișnuit spectatorul de la noi. Ce bucurie că se mai face și așa ceva în București! Da, nu e pentru toată lumea. Dar e Poezie și e Teatru. Și e, cu siguranță, un spectacol de văzut neapărat. Și de premiat.

Teatrul Odeon – Hamletmachine de Heiner Müller. Regia, light design și coloana sonoră: Dragoș Galgoțiu. Costume: Doina Levintza. Coregrafia: Răzvan Mazilu. Cu: Marius Stănescu (Hamlet), Oana Ștefănescu (Gertrude), Antoaneta Zaharia (Ofelia), Ionel Mihăilescu (Polonius), Traian Vlas (Horatio), Gelu Nițu (Claudius), Ionuț Chivu (Laertes), Tiberiu Almosnino (Stafia Regelui), Mugur Arvunescu (Osric), Gabriel Pintilei (Rosencrantz), Paula Niculiță (Guildenstern), Marian Ghenea (Gropar), Laurențiu Lazăr (Gropar), Bogdan Alexandru, Claudiu Buldan, Marius Andrei, Dobrin Răzvan Pop (Martorii), „Young Brass Quintet“ (Marius Hoghi, Paul Aniculăiesei, Cristian Costache, Bogdan Octavian, Marius Suciș). Data premierei: 3 noiembrie 2006.